

ВЕЛИКИЙ ВИХОВАНЕЦЬ УНІВЕРСИТЕТУ

В ДВЕРІ хтось стукнув.

— Увійдіть! — відгукнувся професор, не відриваючись від мікроскопу.

На порозі стояв юнак, років 16 на вигляд, в гімназичному мундирчику.

— Дозвольте мені, Олексій Францович, — сказав він, — під вашим керівництвом досліджувати протоплазму!...

Холодно блиснули з-під окулярів очі професора ембріології О. Ф. Масловського.

— Раніш, ніж братися за наукові дослідження, молодий чоловіче, — сказав він байдужим тоном, — вам варт було б закінчити гімназію і вступити до університету.

Це була відмова, рішуча і непохитна. Ображений юнак тихо вийшов з кабінету.

Це був І. І. Мечников, майбутній великий вчений, а тоді лише учень 6-го класу 2-ї Харківської гімназії.

Невдача не примусила Мечнікова зректися мрії про наукову діяльність. Ще в стінах гімназії він розпочав свої наукові дослідження і написав статтю «Деякі факти з життя інфузорій». Це була його перша наукова праця; вона вийшла з друку в 1863 році, коли автору було лише 18 років.

У вересні 1862 року Мечников вступив в число студентів природничого відділу фізико-математичного факультету Харківського університету. Лекції професорів О. В. Черная (зоолога) і О. Ф. Масловського (ембріолога) не задовольняли молодого вченого. Вони були сухі, мало оригінальні і не супроводжувалися практичними заняттями і демонстраціями. Виняток становили лише лекції молодого професора фі-

зіології І. П. Щелкова, які мали справді науковий характер. Щелков обладнав невелику лабораторію з необхідними науковими приладами і дав можливість працювати в ній двом студентам. Одним з цих двох щасливців був І. І. Мечников.

Тут під безпосереднім керівництвом І. П. Щелкова І. І. Мечников виконав свою другу наукову роботу про скоротливу стеблинку («штиль») сувійок. Ця стаття з'явилася в «Записках Академії наук» в 1864 р.

Про природу цього органу з давніх часів існували різні думки — деякі вчені вважали тяж, що лежить всередині «штиля» сувійки за м'яз, інші відкидали його м'язову природу. Щоб вирішити це питання, І. І. Мечников обробляв «штиль» сувійок різними реагентами і нарешті прийшов до висновку, що скоротлива стеблинка цих інфузорій не тотожна з м'язом. Цей погляд Мечнікова суперечив концепції відомого німецького зоолога Кюне, який вступив з молодим ученим в

тривалу полеміку.

В стінах Харківського університету Мечников зростає і мужніє як учений. Він вирішив виконати університетську програму за два роки. Наполегливий труд і природна обдарованість допомогли І. І. Мечникову досягти цієї мети.

В 1864 р. молодий учений закінчив повний курс Харківського університету і блискуче склав випускні іспити, а в грудні того ж року Рада університету присудила йому ступінь кандидата фізико-математичних наук по природничому відділу.

Дальші кроки в науці вихованця Харківського університету, прославленого вченого І. І. Мечнікова, відомі всьому світові.

Харківський університет може по праву гордитися тим, що серед імен цілої плеяди славних його вихованців зіркою першої величини сяє ім'я видатного вченого Іллі Ілліча Мечнікова.

Л. ГЕЛЬФЕНБЕЙН,
кандидат біологічних наук.